

**ERMENİ TAHRİBATINA MARUZ KALAN AZERBAYCAN
MEZAR TAŞLARI**
The Azerbaijanian Gravestones under the Armenian Destruction

Feride ASLANOVA

Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi Tarih Enstitüsü
Doktora Öğrencisi.

Özet

Ermenistan işgalindeki Azerbaycan topraklarındaki kültür anıtlarının son durumu hakkında bilimsel çalışmaları yeterli saymak mümkün değildir. Bu alandaki boşluğu göz önünde bulundurarak hazırlanan bu çalışmada, işgal altındaki bölgelerdeki Azerbaycan mezar taşlarının son durumu ele alınmaktadır. Ermenistan sınırları dâhilindeki Türk mezar taşlarının son yüzyılda uğradıkları tahribat olayları ise bu makalenin ek inceleme konusunu oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Azerbaycan, Yukarı Karabağ, Ermenistan, Kültür Anıtları, Mezar Taşları

Abstract

There are no enough scientific studies related to the last cases of cultural heritage in the azerbaijani territories under the armenian occupation. That is why, the main aim of this study is to research the last cases of azerbaijani gravestones in the occupied territories. The destruction of Turkish monuments (gravestones) in the armenian territories is an additional researching topic of this study.

Keywords: Azerbaijan, Nagorno Karabakh, Armenia, Cultural Heritage, Gravestones

GİRİŞ

Sovyetler Birliği'nin çöküşüne paralel olarak, Azerbaycan'ın Yukarı Karabağ ve çevresindeki bölgelerine yönelik Ermenistan saldırısı birçok sosyo-politik, demografik, ekonomik ve ekolojik içerikli sorunlar doğurmuştur. Bu saldırılar sonucunda Azerbaycan topraklarının %20'si Ermenistan işgaline maruz kalmış, bir milyonu aşkın Azerbaycan vatandaşı kendi topraklarından kovulmuş ve zorunlu göçmen (kaçkın) olarak yaşamlarını sürdürmeye mahkûm edilmiştir. Ermenistan işgali altında bulunan bölgelerdeki tarihi yapıtlar, anıtlar ve kültürel değeri olan mezar taşları üzerinde yapılan tahribat işlemleri bu sürecin ikinci aşamasını

oluşturmuştur. İfade edilmelidir ki söz konusu anıtların bir kısmı günümüzde ya tamamen yok edilmiş ya da tahribata maruz kalmıştır.

Ermeni tahribatına maruz kalan kültürel anıtların önemli bir kısmını oluşturan mezar taşlarının son durumunun araştırılması bu çalışmanın başlıca tetkik konusunu oluşturmaktadır. Bu çalışmada, günümüzde Ermenistan sınırları dâhilinde bulunan bölgeler ile işgal altındaki Azerbaycan bölgelerindeki mezar taşlarının yok edilmesi hususundaki bilgiler derlendikten sonra dünya kamuoyunun bu konuya yaklaşımı ele alınmaktadır.

Ermenistan Sınırlarındaki Azerbaycan Mezar Taşlarının Durumu

Ermenistan sınırları dahilinde bulunan bölgeler ile Ermenistan işgalindeki Azerbaycan topraklarında eski mezar taşlarına karşı uygulanan tahrip politikasının boyutunu kültürel terör ifade etmek hiç de abartılı bir ifade olmaz. Zira eski bir Azerbaycan Türk yurdu olan **Revan** bölgesindeki türbe, camii ve tarihi anıtlara karşı tahribat bu durumun somut örneğini teşkil eder. Günümüzde Ermenistan sınırları dahilinde bulunan bu bölgedeki eski Türk (Azerbaycan) mezar taşları ile at ve koç heykellerinin durumu özel önem arz etmektedir. Her şeyden önce, bu anıtların birçoğunun tahribatlar sonunda tamamen yok edildiğini belirtmek gerekir. Bu kültürel tahribat politikası, Revan Hanlığı'nın 1827'de Çar Rusyası tarafından işgali ile başlamıştır. Zira söz konusu olayı izleyen süreçte eski hanlığın bulunduğu coğrafyaya yeni Ermeni göçleri yönlendirilmiş, bölgedeki Ermeni nüfus planlı ve projeli olarak arttırılmıştır. Bu iskân siyasetinin bir sonucu olarak, bölgedeki tarihsel, kültürel ve demografik rakamlar bilinçli şekilde değiştirilmiştir. Bölgenin kültürel ve tarihsel görünümünü değiştirmeye yönelik tahribatı net olarak görebilmemiz için dönemin rakamsal verilerini gözden geçirmek gerekir. Bu hususla ilgili yapılan tespitlere göre, XIX. yüzyılın sonu ile XX. yüzyılın başlarında bölgede 12 camii, 30 kutsal mekân, 100 tarihi anıt ve mezar taşı tahrip edilmiştir. Çeşitli katalog ve bilimsel eserlerde yer alan bu anıtlar artık günümüze ulaşmamış ve külliye mahvedilmiştir.¹

Benzer bir olay 1960 yılında meydana gelmiştir. Zira mühendis Bagramiyan'ın projesi olarak yapılan baraj, Tovuz-Kazak bölgesindeki Şemseddin nahiyesinde bulunan Fezail köyünün göç ettirilmesine ve burada bulunan "Ali Dede türbesi" ile diğer mezar taşları ve tarihsel değere sahip anıtların tamamen sular altında kalmasına neden olmuştur. Bu proje kapsamında boşaltılan topraklar ise sonradan Ermenilere verilmiştir. Halk

arasında “Dongar” ve “Düz köprü” adlarıyla bilinen kavisli köprüler de bu ince siyasetin kurbanı olmuştur.²

Günümüzde Ermenistan sınırları dahilinde bulunan Zengezur bölgesine bağlı Urud köyü de benzer bir kaderi yaşamıştır. Bu köyde bulunan birçok ortaçağ taş heykeli, figür ve tarihi anıtlar, kültürel önem ve yaşına bakmaksızın, tahrip edilmiştir. Urud köyündeki bu yapıtlar ilk kez 1926 yılında A. Elekberov tarafından keşfedilmiş olup, 1961 yılında üzerinde mufassal araştırmalar yapılmıştır. Hayatının kırk senesini Revan'daki tarihsel ve kültürel yapıtların tetkikine sarf eden Azerbaycanlı alimlerden Meşedihanım Nimetova, araştırmalar neticesinde “Asırların Taş Hafızası” adlı hacimli bir eser ortaya koymuştur. Bu eserde Urud anıtlarına yer vermiş olup, bu anıtların detaylı tasviri yapılmıştır.³

Bu bölgedeki Caferabad (Argavand) köyünde bulunan kırmızı topraktan yapılmış sekizgenli türbe ve türbenin kitabesi özellikle ilginçtir. Türbenin çatısı 1918'deki olaylar sırasında tahribata uğramıştır. Önceleri bu mevkide Çukur-Saad emirlerine ait muhteşem görünümlü türbeler vardı. Bu türbelerin yapımında kullanılan taşların sökülerek köydeki evlerin yapımında kullanıldığını ifade etmek gerekir. Önceleri burada mevcut olan Müslüman mezarlığındaki mezar taşları da bu eylemin kurbanı olmuştur. Araştırmacı Meşedihanım Nimetova'ya göre, Caferabad türbesi bu havalinin geçmişinden haber veren yegane tarihsel anıt idi.⁴ XX. yüzyılın 80'li yıllarında 200 binin üzerinde Türk nüfusun Ermenistan'dan tehcir edilmesi sonucunda Ermenistan sınırları dahilindeki bu anıtlar da kendi kaderine terk edilmiş olup, sonraki yıllarda Ermeni yıkım politikasının hedef tahtası haline gelmiştir. Zira bu süreçte, kuşkusuz, bu türbe de tahrip edilmiş ve nihayet 1988 yılında tamamen imha edilmiştir.⁵

Revan'da bulunan Azerbaycanlılara mahsus üç mezarlık ise Sovyet döneminde Ermeni tahribatının kurbanı olmuştur. Bunlardan birisi çocuk mezarlığı olup, tahrip edildikten sonra yerinde Ermenistan Parlamentosu yapılmıştır. İkincisi kadın mezarlığı olup, yıkıldıktan sonra yerine hastane ve alışveriş merkezi yapılmıştır. Demiryolu istasyonundan Tokmak gölüne kadar uzanan yol üzerinde bulunan Tokmak mezarlığı ise yıkıldıktan sonra mezar taşları kayıt altına alınmıştır.⁶

Ermenistan sınırları dahilindeki Müslüman mezar taşlarının tahribi sadece Revan bölgesi ile sınırlı kalmayıp, diğer bölgelere de yayılmıştır. Üstat aşıklardan Dede Aliasker'in Akkilise köyünde bulunan mezarının tahribi bu durumun belirgin bir örneğini teşkil eder.⁷

Tahrip edilen anıtlardan bir diğeri Zengibasar yakınlarından geçen

Zengi nehrinin sol kıyısında bulunan Akdede türbesi idi. Bir ortaçağ anıtı olan bu yapıt, insanların zor zamanlarda başvurdukları bir dilek kapısı idi. Akdede türbesi kibleye bakan kırmızı taşlardan üretilmiş koç heykelleri ile çevrilmişti. Bu heykellerin ortaçağlarda yapılmış olduğu muhtemeldir.⁸ Türbenin hemen yanı başında bir mezarlık vardı. Seyidköy, Reyhani, Habipköy, Muğanlı ve Kuluca gibi civar köylerin ahalisi bu mezarlıkta defnedilmekteydi. Bu köylerden yalnız Habipköy 1988 yılına ulaşabilmiştir. Sözü edilen mezarlık ise sonraki süreçte tahrip edilmiş olup, mezarlıktaki kabirler yerle bir edilmiştir. Civar köylerde yaşamlarını sürdüren Ermeniler sadece Türklerin değil bölgedeki Kürtlerin de kabirlerini tahrip etmişlerdir.⁹ Muhtemelen bu eylemle bölgedeki diğer milletlerin izlerini silmeyi tasarlamışlardır. Bölgedeki kapsamlı ve planlı tahribatla ilgili akademik camiada bazı tartışmaların yaşandığını belirtmek gerekir. Konuyla ilgili Prof.Dr. D. S. Likaçov'un **Literaturnaya Gazeta**'da yayınladığı makale doğrudan Azerbaycan Türklerini hedef almaktadır. Buna cevap olarak, Kasım Kasımzade tarafından yayımlanan makalede ise şu hususlara dikkat çekilmektedir:

“200 binin üzerinde Azerbaycan Türkü'nü doğdukları yurtlarından kovan Ermeniler, onların evlerini ele geçirmiş, mezarlıklarını yerle bir etmişlerdir. Örneğin, Kafan ilinde Azerilere ait birkaç köy mezarlığı bu sürecin kurbanı olmuş ve yıkılarak tarımsal alana dönüştürülmüştür. Önceleri burada mevcut olan birçok camii de tahrip edilmiştir.”¹⁰

Ermenistan sınırları dahilindeki Azerbaycan mezarlıklarına karşı uygulanan tahrip faaliyetleri Naira Bulgadaryan adlı bir Ermeni gazetecinin tepkisine neden olmuştur. Savaş ve Barış Toplulukları Enstitüsü'nün Ermenistan temsilcisi ve **Vatandaş Teşebbüsü** gazetesinin muhabiri Naira Bulgadaryan “Ermenistan'da Azeri Kabirlerinin Acı Kaderi” adlı makalesinde mezar taşları üzerinde yapılan tahribattan genişçe bahsetmektedir. Adı geçen gazeteci, Ermenistan'ın Saral (Nor Haçkal) köyündeki mezarlığın tahrip edildiğini bizzat müşahade ettiğini belirtmektedir. Çatışmaların ilerlemesine paralel olarak, Ermenistan sınırları dahilindeki Azerbaycan anıtlarının, özellikle de mezarlıkların tahribi işinin daha da genişlediğini ifade etmektedir. Bu süreçten, doğal olarak, Saral köyü de kendi payını almış ve mezarlıktaki kabirlerin birçoğu imha edilmiştir. Saral köyü ile ilgili Bulgadaryan'ın gözlemleri şöyledir:

“Gördüklerimden dehşete kapıldım. Mezarlığa zar zor girebildim. Mezarlıktaki kabirler tahrip edilmişti. Saral köyünün yakınlarında bulunan Arcut köyündeki manzara daha berbat halde idi. Oradaki kabirlerin birçoğu yıkıldıktan sonra izleri yok edilmişti. Yabancı bir medeniyete ait olmasına rağmen, onların tahrip edilmiş olması kalbimde acı bir ağrı uyandırdı. Ve tüm bu korkunç manzara karşısında daha fazla suskun kalamayacağımı anladım.”¹¹

Bulgadaryan’ın verdiği bu bilgilere göre, Helsinki Yurttaşlar Meclisi, Ermenistan sınırları dahilindeki Azerbaycan mezarlıklarının durumunu araştırarak, onların tahrip edildiğini belirlemiş ve onların onarımı için özel fon tahsis etmiştir.

Ermenistan İşgalindeki Azerbaycan Topraklarındaki Mezar Taşlarının Durumu

1990’lı yıllardaki Ermenistan işgalinden sonra Yukarı Karabağ ile çevresindeki bölgelerdeki mezarlıklar benzer Ermeni tahribat politikasına maruz kalmıştır. 28 Kasım 2006’da Azerbaycan’ın başkenti Bakü’de yapılan Yurttaş Toplumunun Gelişimine Yardım Cemiyeti ile Göçmen ve Kaçkımların Hukuklarını Müdafaa Birliği’nin toplantısında ifade edilen bilgiler bu durumun belirgin göstergesidir:

“Sonraki yıllarda Ermeniler tarafından adı değiştirilen Urud köyünde önceleri bir Türk mezarlığı vardı. Ancak günümüzde bu mezarlıktaki kabirler kurşuna dizilerek tahrip edilmiştir. Laçın bölgesindeki 126 mezarlık daha tamamen imha edilmiştir.”¹²

Sözü edilen toplantıda, Mir Möhsün Nevvab ile Gövher Ağa’nın Şuşa’daki anıtlarının da tahrip edildiği ifade edilmiştir.¹³

İşgal altındaki bölgelerdeki tarihsel anıt ve mezarlıkların tahribi olayını esirlikten kurtulan birçok Azerbaycan vatandaşı onaylamaktadır. 1993-1995 yılları arasında esarete bulunan Resul Ramazanov’un söyledikleri buna somut bir örnek teşkil eder. Onun verdiği bilgilere göre, sözü edilen dönemde Şuşa şehrindeki Müslüman mezarlıklardaki mezar taşları ve türbeler tahrip edildikten sonra, tamamen sökülerek başka yerlere taşınmıştır. 1994-1996 yılları arasında esarete bulunan Vugar Memmedov da Şuşa’daki Müslüman mezarlıklarının tahrip edilmiş halde olduğunu

gözlemlemiştir. 1995-1996 yılları arasında Ermeni esaretinde bulunan Sahip Bağirov, Ağdam ve Şuşa şehirlerindeki Müslüman mezarlıklar tahrip edildikten sonra, buradaki mezar taşlarının Azerbaycan esirlerine söktürülerek, Ermeni komutan Samvel Babayan ile kardeşi Karen Babayan'ın evlerinin yapımında kullanıldığını ifade etmektedir.¹⁴

Azerbaycan mezarlıklarındaki taşlardan ev yaptıranlar arasında Yukarı Karabağ'ı Azerbaycan'dan ayırmayı hedefleyen grubun ideologlarından Ermeni yazar Zori Balayan da vardır. Balayan'ın Hocavend bölgesi Karakend köyündeki villası bölgedeki Azerbaycan mezarlıklarındaki kabirlerin mermerleri kullanılarak yapılmıştır.¹⁵

2005 yılında Ermenistan işgali altındaki bölgelerde askeri istihbarat yapan Şahbaz Guliyev'in Kelbecer bölgesindeki tarihi anıtların durumuyla ilgili gözlemleri şöyledir:

“2005 yılında istihbaratçı arkadaşım Dilgam Askerov ile birlikte Kelbecer bölgesine gittik. Bizim açımızdan büyük değeri olan atalarımızın mezarlarının yerini bulamamamız oldukça ilginç ve garip bir olaydı. Mezarların bulunduğu alan tamamen imha edilmişti. Arkadaşım Dilgam bazı yerlerde heykeller olduğunu hatırlamaktaydı. Fakat bu heykellerden hiçbir iz yoktu. Anlaşılan onlar başka bir yere taşınmıştı. Mezarlığın yerini ise ayrık otu ve çalı çırpı sarmıştı.”¹⁶

Yukarıda belirtilenlere ek olarak, büyük sanatçı Sarı Aşık'un Laçın bölgesinin Külebirt köyündeki mezarının da tahrip edildiğini ifade etmek gerekir. Picensi'deki Han mezarlığında bulunan Zengezur sultanlarından Kara Murtaza Bey, I. Almedmed ve II. Almedmed'in mezarları ve şehir mezarlığındaki heykeller, Cebrayıl bölgesindeki Karhulu mezarlığı da bu acı kaderi yaşamış ve Ermeni tahribatının kurbanı olmuştur.

Benzer bir tahribat olayı Askeran'da yapılmıştır. Bu bölgenin Taşbulak Köyü'ndeki mezarlık bölge valisi V. Grigoryan'ın kararı ile yıkılarak tarım alanına dönüştürülmüştür.¹⁷ Askeran çevresinde bulunan Hocalı bölgesi de benzer bir kaderi yaşamıştır. Hocalı bölgesinde erken demir devri ile ortaçağlara ait birçok anıt vardı. Bu anıtlar arasında 100 civarında höyük ve sanduka, birçok türbe vardı. Ancak bu türbe, höyük ve sandukalar da Ermeni yıkım politikasının hedefine dönüşerek imha edilmiştir. Hocalı'daki anıtların 1905 ve 1918 yıllarında da tahribata maruz kaldığını belirtmek gerekir. Bu tahribatlardan arda kalan höyük ve sanduka

gibi tarihsel anıtlar ise 1988 yılından sonra vuku bulan tahribatlar sonunda yok edilmiştir.¹⁸

Ermeni tahribatına maruz kalan Azerbaycan anıtları arasında Hocavend bölgesinde bulunan Karaca Çoban'ın mezarının özel yeri vardır. Bu mezarın XII. yüzyıla ait olduğu ihtimal dahilindedir. Ne var ki, 800 yılı aşkın geçmişe sahip bu anıt da Ermeni terörünün kurbanı olmuş ve tamamen yeryüzünden silinmiştir.¹⁹

SONUÇ

Sonuç olarak, Ermenistan işgalindeki Azerbaycan bölgelerinde planlı surette tahrip ve imha faaliyetlerinin yürütüldüğü görülmektedir. Mezar taşları örneğindeki kültür anıtlarının tahrip edilmesi suretiyle bölgedeki Türk (Azerbaycan) izleri yok edilmeye çalışılmaktadır. Böylesine geniş çaplı tahribat ve yıkımlara rağmen, imha edilen Azerbaycan tarihi anıtlarıyla ilgili dünya kamuoyunun tepkisiz kalması oldukça ilginç ve garip bir durumdur. Dünya kamuoyu, sivil toplum örgütleri ve kültürel varlıkları koruma kurumları yaklaşık 1200 tarihi anıt ile 1000 civarındaki Azerbaycan mezarlığının Ermenilerce tahrip edilmesini, 27 müze ve galerinin Ermenilerce yağmalanması olayını görmezden gelmekte ve bu konuda suskun kalmayı tercih etmektedir.

Kaynaklar ve Dipnotlar

- 1 HÜSEYNOV, R. 2008: “**Medeni Servetlerimiz Uğrunda**”, **Milli Meclis**, No. 3 (Dekabr 2007 – Yanvar 2008), s. 59.
- 2 QURBANOĞLU, C. 1990: “**Planlaşdırılmış Texribat**”, **Azerbaycan**, Bakı, No. 26 (38), Bakü 20 İyul.
- 3 NEMETOVA, M. 1987: **Esrlerin Daş Yaddaşı**, Elm Neşriyyatı, Bakı, s. 40-42. Urud köyünde bulunan koç heykellerinin kronolojik çerçevesi oldukça geniştir. Söz konusu yapıtlar üzerindeki kitabeler Kafkas Albanyası sınırları dâhilinde bulunan Sinik'te yaşamlarını sürdüren halkın Türkleştiklerini ve İslam'ı kabul ettiklerini göstermektedir. İslam fütuhatına kadarki süreçte Alban kabilelerinin Türkleşmiş oldukları konusunda birtakım arkeolojik bulgular mevcut olmasına rağmen, yazılı kayıtlar henüz günümüze ulaşmamıştı. Urud anıtlarının keşfi ve bu anıtlar üzerindeki tasvirler sözü edilen iddiaya en tutarlı kanıt oldu. Tüm bu veriler, İslam fütuhatı öncesinde Kafkas Albanyası'nda bulunan bazı kabilelerin Türkleştiklerini ve bu kabilelerin Azerbaycan halkının teşekkülüne katıldıklarını göstermektedir (Bkz. MEMMEDZADE, G. 1991: “**Yarı Gördüm Gözü Yaşlı, Sözü Qanlı**”, **Azerbaycan**, No. 50 (113), 12 Dekabr). Urud köyünde bulunan diğer mezar taşları da özel ilgi uyandırmaktadır. Sanduka biçimli birinci mezar taşının üzerinde Arapça şunlar kayıtlıdır: “Allah, Muhammed, Ali. Uğvan (Alban) soyundan olan kethüda oğlu Ali Mürsel. Fî Ramazan sene 883.” Kethüda Şih Rıza'nın oğlu Emir Mürsel'in

sanduka biçimli 1478 tarihli mezar taşında Arapça “min evlâdi Uğvan (Alban)” sözleri kayıtlıdır. Benzer sözler 1578 yılından arda kalan Emir Emin'in koç heykeline benzeyen anıtının üzerinde de kayıtlıdır. Bu koç heykelinin üzerinde Arap alfabesiyle Türkçe bir kitabe kazılmıştır: “Di gel ki yarı gördüm gözü yaşlı, sözü kanlı. Allah, Muhammed, Ali. Uğvan (Alban) neslinden İftihar. Sene 986. Yoktur derdime bir çare.” Söz konusu mezarlıkta İftihar'ın yanında iki kardeşi Mehdi ve Aliyar ile amcası Zülfükar ve diğer akrabaları da defnedilmişlerdir. Bkz. NEMETOVA, M. 1987: s. 40-42.

⁴ NEMETOVA, M. 1987: s. 40-42.

⁵ MEMMEDZADE, G. 1991: “Yarı Gördüm Gözü Yaşlı, Sözü Qanlı”, **Azerbaycan, No. 50 (113)**. 12 Dekabr.

⁶ **War against Azerbaijan Targeting Cultural Heritage**, Baky, 2007, s. 277.

⁷ NURUQIZI, S. 2003: “Azerbaycan Abidelerine Qarşı Ermeni Vandalizmi”, **Medeniyyet**, No. 28 (298), 2 Avqust.

⁸ H. CEMİLZADE, 1990: “Qebirlerin Günahı Nedir?”, **Azerbaycan**, No. 41 (53), 19 Oktyabr.

⁹ CEMİLZADE, 1990: 45

¹⁰ Q. QASIMZADE, 1990: “Otkritoe Pismo Akademiku D. S. Lihacevu”, **Azerbaycan**, No. 15-16 (27-28), 14 May.

¹¹ MEMMEDLİ, S. 2007: “Ermeni Jurnalisti Ermeni Vandalizmini İfşa Edir”, **Yeni Müsavat**, No. 309 (3589), 26 Noyabr.

¹² “Qarabağda 1600 Abide Dağıdılıb”, **Elçi**, No. 96 (501), 29-30 Noyabr 2006.

¹³ “YUNESKO Tarixi Abidelerin Dağıdılmasından Narahatdır”, **Yeni Azerbaycan**, No. 89 (1859), 7 May 2004.

¹⁴ NURUQIZI, S. 2003: No. 28 (298).

¹⁵ “Ermeniler İşgal Etdikleri Torpaqlarımızda Zori Balayan üçün Villa Tikibler”, <http://www.ans.az/index.php?nid=70923> (21.09.2008).

¹⁶ “İşgal Olunmuş Azerbaycan Erazilerinde Etraf Mühite ve Tebii Servetlere Dağıdıcı Tesiri Müeyyenleşdiren (izleyen) Operativ Merkezin II Hesabatı”, AR Ekologiya ve Tebii Servetler Nazirliyi, Bakı, 2006. s. 26-27.

¹⁷ MEMMEDZADE, G. 1991: “Xocalı Abideleri”, **Azerbaycan**, No. 25 (88), 20 İyun.

¹⁸ HUMAY, “Ermeniler Qebir Daşlarını da Gülləleyibler”, **Xalq Cebhesi**, No. 219 (1191), 29 Noyabr 2006.

¹⁹ **V Rezultate Podjogov Armyan na Okkupirovannih Territoriyah Azerbaydjana Sgorela Mogila Garadja Çobana**, (www.zerkalo.az).